

Raittiusliikkeestä haalisosialismiin

Musiikin harrastustoiminnan muotoutuminen
amerikansuomalaisissa siirtolaisyhteisöissä Yhdysvalloissa
1900-luvun vaihteessa

Saijaleena Rantanen

Transatlanttisen muuttoaallon seurauksena 1800-luvun puolivälin jälkeen yli 40 miljoonaa eurooppalaista jätti kotinsa muuttaakseen valtameren taakse paremman tulevaisuuden toivossa. Suomalaiset kuuluivat siirtolaisuuden viimeiseen vaiheeseen ennen ensimmäistä maailmansotaa. 1860-luvun puolivälistä 1920-luvun loppuun yli 350 000 suomalaista matkusti siirtolaisena Pohjois-Amerikkaan. (Kero 1997, 13–14.)

Musiikki oli alusta lähtien keskeinen osa suomalaissiirtolaisten elämää. Siirtolaisten musiikillinen toiminta rakentui pääsääntöisesti erilaisten yhdistysten ympärille, joita suomalaiset perustivat alusta alkaen. Suosituimpia olivat raittiusseurat ja työväenyhdistykset. Myös seurakunnat pyrkivät vaikuttamaan siirtolaisten järjestäytymiseen monin tavoin, mutta kirkon johdon asettamien rajoitusten vuoksi sen ympärille ei muodostunut samankaltaista vilkasta kulttuuritoimintaa, mikä oli tyyppillistä työväenyhdistyksille ja raittiusliikkeen liberaalimmalle siivelle. Siirtolaisten sosiaalisesta taustasta ja vallitsevista olosuhteista johtuen etenkin työväenliikkeestä tuli keskeinen vaikuttaja suomalaisyhteisöissä. Sen toiminta oli myös huomattavasti aktiivisempaa ja poliittisempaa kuin Suomessa samaan aikaan alkanut liikehdintä. Musiikin rooli korostui liikkeen toiminnassa, ja sitä hyödynnettiin moniin ideologisiin ja kasvatuksellisiin tarkoituksiin.

Artikkelissani tarkastelen musiikkikulttuurin muotoutumista amerikansuomalaisten siirtolaisten keskuudessa 1900-luvun vaihteessa, jolloin siirtolaisuus Suomesta oli vilkkaimmillaan. Tässä vaiheessa tapahtui myös suomalaissiirtolaisten järjestäytyminen. Keskityn erityisesti ruohonjuuritasolla tapahtuneeseen musiikin harrastustoimintaan, jonka keskiössä olivat torvisoittokunnat ja kuorot. Musiikkiseurojen suosio lisääntyi sitä mukaa, kun yhdistysten lukumäärä kasvoi. Huomion kohteena ovat musiikin ympärille muotoutuneet verkostot. Oletettavaa on, että yhdistysten suosima musiikki sai vaikutteita Suomesta, mutta kuinka suuri osuus repertuaarista lopulta oli ”suomalaista”? Entä miten paikalliset vaikutteet Yhdysvalloissa vaikuttivat musiikkikulttuurin muotoutumiseen suomalaisten muodostamissa siirtolaisyhteisöissä?

Tarkastelu on haasteellista, sillä vaikka siirtolaisuutta ilmiönä on Suomessa tutkittu paljon, aikaisempi tutkimus siirtolaisuuden ja musiikin suhteesta on vähäistä. Myös olemassa oleva siirtolaisten musiikkitoimintaa koskeva arkistoaineisto on tähän saakka ollut lähes kokonaan kartoittamatta. Musiikin harrastus-

toiminnan näkökulmasta poikkeuksia ovat Paul Niemiston (2013) selvitys Minnesotan Iron Rangen alueen amerikansuomalaisten torvisoittokuntien vaiheista sekä Elaine Pakkalan (1983) tutkimus suomalaissiirtolaisten musiikkikulttuurista Suurten järvien alueella 1800–1900-lukujen vaihteessa, joista molemmat ovat vaatineet intensiivistä alkuperäisaineistojen kartoittamista ja läpikäyntiä. Teokset muodostavat tärkeän lähtökohdan amerikansuomalaisten musiikkitoiminnan tutkimiseen Yhdysvalloissa.

Artikkelin keskeistä tutkimusaineistoa ovat lisäksi amerikansuomalaisten järjestäytymistä käsittelevät tutkimukset, joiden avulla selvitän suomalaissiirtolaisten yhdistystoiminnan alkuvaiheita. Paikallista musiikkitoimintaa tarkastelen Massachusettsin Lanesvillessä toimineen suomalaisen Wäinö-soittokunnan kouspöytäkirjan avulla. Se antaa poikkeuksellisen mahdollisuuden tarkastella suomalaisten harrastajasoittokuntien kehitystä, tavoitteita ja toimintaa paikallistasolla.

Teoreettisena viitekehyksenä verkostojen tarkastelussa hyödynnän transnationalismin eli ylijärjestyksen käsitettä, jolla tarkoitetaan ei-valtiollisten toimijoiden, kuten yksilöiden ja järjestöjen jatkuvia yhteyksiä kansallisten rajojen yli. Tarkastelun kohteina ovat näiden kontaktien muodostuminen, ylläpitoprosessit ja laajemmat vaikutukset. (Vertovec 2009, 3.) Siirtolaisyhteyksissä käsitteen varhaisimpia määrittelijöitä ovat antropologit Linda Basch, Nina Glick Schiller ja Christina Szanton Blanc. Heidän mukaansa transnationalismilla tarkoitetaan ”prosesseja, joiden avulla siirtolaiset muokkaavat ja ylläpitävät niitä moniulotteisia suhteita, joissa heidän yhteiskunnalliset lähtökohtansa ja asettuminen uuteen ympäristöön linkittyvät”. (Basch, Schiller ja Szanton 1994, 27.) Etenkin ensimmäisen sukupolven siirtolaiset pitivät tiiviisti yhteyttä Suomeen. Näiden verkostojen huomioiminen auttaa selvittämään siirtolaisten kulttuurisen ja musiikillisen elämän sisältöä ja muotoutumista.

Siirtolaisuuden taustaa Suomessa

Suomessa niin kutsutun suuren siirtolaisaallon pioneereja olivat merimiehet, jotka 1800-luvun puolivälissä alkaneen Kalifornian kultakuumeen innoittamina jäivät matkoillaan, usein luvatta, Pohjois-Amerikkaan. (Kero 1997, 34–35.) Varsinainen ”Amerikan kuume” alkoi 1880-luvulta lähtien. Ennen suomalaisia valtameren toiselle puolelle oli muuttanut miljoonia siirtolaisia muualta Euroopasta: Iso-Britanniasta, Irlannista, Saksasta, Norjasta, Ruotsista, Puolasta ja Italiasta. Laajimmillaan siirtolaisuus oli Suomessa 1900-luvun ensimmäisten viidentoista vuoden aikana, jolloin lähtijöitä oli yli 200 000. Lukumäärä oli Suomen mitta-kaavassa merkittävä ja ylitti teollistumisen ja väestönkasvun myötä kotimaisiin kaupunkeihin suuntautuneen muuttoliikkeen, joka voimistui samaan aikaan siirtolaisuuden kanssa. Työtä ei kuitenkaan riittänyt kaikille, sillä sitä tarvitsevien määrä Suomessa oli 1800-luvun lopulla suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Siirtolaisuuden olleessa laajimmillaan lähes kuudesosa suomalaisista lähti Poh-

jois-Amerikkaan parempaa elämää etsimään. Heistä noin joka viides palasi takaisin kotiin. (Haapala 2007, 53–55; Kero 1997, 13–14; Kero 2014, 41.)

Siirtolaisuuden syyt olivat samankaltaisia kaikkialla Euroopassa. Siirtolaiseksi lähdettiin sekä vapaaehtoisesti että pakon edessä. Suomessa useimmat Pohjois-Amerikkaan muuttaneista olivat maaseudulta tulleita 15–25-vuotiaita nuoria, joita työnsivät liikkeelle katovuosien ja maaseudun liikaväestön aiheuttama työttömyys. Miehiä lähti siirtolaisiksi selvästi enemmän kuin naisia, ja yhdeksän kymmenestä lähtijästä tuli maaseudulta. He olivat pääsääntöisesti työväkeä, talollisten, torppareiden ja mökkiläisten lapsia. Vain noin kymmenen prosenttia lähtijöistä kuului ylempiin yhteiskuntaluokkiin. Tämä selittää työväenliikkeen menestystä siirtolaisten keskuudessa. Myös kokonaisia perheitä lähti matkaan. Työtillaisuuksien lisäksi Amerikkaan houkutteli kaupanteko, opiskelu, seikkailunhalu, uteliaisuus ja toiveet paremmasta elämästä. (Haapala 2007, 53–55; Kero 1997, 13–16.)

Siirtolaisuudesta muodostui eurooppalaista modernisaatioita voimakkaasti määrittävä tekijä. Yhdysvalloissa tapahtuneen nopean teollistumiskehityksen myötä 1800-luvun puolivälissä Länsi-Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta muodostui yhtenäinen talousalue, jonka uudet liikenneyhteydet, kuten juna, höyrylaiva ja sähkölennätin, sitoivat toisiinsa. Teollisuuden ja taloudellisten mahdollisuuksien lisäksi taiteen kenttä muodosti yhden merkittävistä markkina-alueista. Sen valloituksesta kilpailivat etenkin Ranska, Saksa ja Iso-Britannia (Gienow-Hecht 2009, 2). Musiikin alueella parhaiten menestyi eurooppalaiset musiikkipiirit valloittanut saksankielisen alueen musiikkikulttuuri. (Rantanen 2016 ja 2017.)

Myös Suomessa musiikkielämä oli 1900-luvulle tultaessa voimakkaasti ja monin eri tavoin verkostoitunut Itämeren alueen kaupunkeihin. Yhtä lailla länsimaiseen traditioon nojasi Suomessa 1800-luvun lopulla alkaneen järjestötoiminnan musiikkikulttuuri, joka sai mallinsa ylioppilaslaulusta ja sotilassoitosta. Repertuaari perustui kansallisiin hymneihin ja marsseihin, hengellisiin lauluihin sekä klassisen kauden teoksiin kuoron tai torvisoittokunnan esittämänä.¹ Saksan vaikutus ei kuitenkaan välittynyt ainoastaan taidemusiikissa, vaan myös laajemmin musiikin kentällä ravintolasoitossa, koululaulussa, sotilas- ja harrastajasoittokuntien toiminnassa ja niin edelleen. (Ks. Kurkela 2014; Rantanen 2016.) Mannereurooppalaisten siirtolaisten mukana länsimaisen musiikin traditio levisi Pohjois-Amerikkaan ja vaikutti voimakkaasti musiikin ammattilaisten ja harrastajien toimintaan. Suomesta opitut mallit toimivat esikuvina monelle Yhdysvalloissa perustetulle yhdistykselle ja musiikkiseuralle.

Järjestötoiminnan vaikutus siirtolaisten kulttuurielämän kehityksessä

Amerikansuomalaisten musiikki- ja kulttuurielämän kehittyminen oli voimakkaasti sidoksissa yhdistystoimintaan. Yhdistysten avulla oli mahdollista paitsi yl-

¹ Järjestötoiminnan musiikkirepertuaarista katso tarkemmin Kurkela 2009 ja Rantanen 2013.

läpitää suomalaista identiteettiä uudessa ympäristössä, myös integroitua uuteen amerikkalaiseen yhteiskuntaan. Etenkin järjestöelämän ylläpitämät monipuoliset kulttuuriharrastukset ja -tapahtumat muodostivat tärkeän kanssakäymisen väylän siirtolaisten omista etnisissä ryhmissä ja niiden ulkopuolella. (Hummasti 2014, 91; Virtanen 2014, 173.)

Ensimmäiset siirtolaisten keskuuteen perustetut yhdistykset olivat raittiusseuroja, joiden tavoitteena oli suomalaisten liiallisen alkoholinkäytön kitkeminen. Yhdysvalloissa kyläyhteisön ja perheen kontrolli oli poissa, ja yksinään Amerikkaan tulleen nuoren miehen oli helppo ajautua viettämään vapaa-aikaansa kappakassa. Kaivoksien ja tukkikämppien liepeillä niitä oli runsaasti tarjolla. Kappakat ja saluunat olivat usein myös ainoita paikkoja sosiaaliselle kanssakäymiselle ja huvittelulle vieraassa ympäristössä. Kapakkaelämälle oli keksittävä järkevämpi vaihtoehto. Kirkollisista piireistä alkunsa saaneen raittiusliikkeen aktiivit näkivät monipuolisen yhteistoiminnan parhaana keinona työväestön sivistyksellisen tason kohottamiseen ja vapaa-ajan vieton kontrolloimiseen. (Hummasti 2014, 92–94; Pakkala 1983, 49; Virtanen 1986, 145–146.)

Alkuvaiheessa amerikansuomalainen raittustoiminta nojasi kansainvälisiin toimintamalleihin. Ennen omien raittiusyhdistysten perustamista suomalaisiirtolaiset liittyivät ruotsalaisten ja norjalaisten raittiusseuroihin, jotka kuuluivat laajempaan amerikkalaiseen Good Templars -keskusjärjestöön. Järjestö oli perustanut oman alaoston Skandinaviasta tulleille siirtolaisille New Yorkiin vuonna 1882. Kieliongelmiensa vuoksi suomalaiset alkoivat pian perustaa omia yhdistyksiään, joista ensimmäinen oli Carl Johan Stenroosin vuonna 1884 perustama raittiusyhdistys Hyvä Toivo Ohion Ashtabulassa. Vuoteen 1887 mennessä suomalaisia yhdistyksiä oli perustettu 19, joista 14 kuului ”goodtemplareihin”. (Hummasti 2014, 95.) Toistuvat kielelliset haasteet johtivat kuitenkin oman keskusjärjestön perustamiseen. Suunnitelmat etenivät nopeasti ja Amerikan Suomalainen Kansallis-Raittius Weljeyseura (SKRW) perustettiin vuonna 1888. Sen tärkeänä taustatekijänä ja esikuvana oli Suomessa aikaisemmin perustettu Raittiuden Ystävät. (Kero 1997, 54–56.)

Weljeyseuran toiminta perustui ”goodtemplareiden” tiukkoihin sääntöihin. Heti ensimmäisessä kokouksessa seura kielsi jäseniltään tanssien järjestämisen ja kaiken huvitoiminnan sunnuntaisin. Myös korttipeli ja näytelmäseurat kiellettiin. Tämä ei miellyttänyt jäsenistöä, josta suuri osa koostui nuorista työläisistä. Etenkin sunnuntaihuvien kieltäminen aiheutti vastustusta, sillä sunnuntai oli viikon ainoa vapaapäivä, ja se haluttiin hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla ilman sääntöjä ja rajoituksia. Ongelmia ilmeni heti seuran ensimmäisillä juhannusjuhilla 1888, kun torvisoittokunnan soittaessa nuorisotoukka alkoi innokkaasti tanssia. Tilanteen rauhoittamiseksi järjestäjät alkoivat organisoida paikalle tuoleja, jotta ihmiset voisivat seurata soittoa sivistyneesti istuen. Tämä tuskin kohotti tunnelmaa, ja lopulta kiellot koituivat raittiusliikkeen jakautumiseen. Tanssin ja muiden huvitusten kieltämisen lisäksi kokousten pakolliset rukoukset ja virsilaulu saivat jäsenistöltä kritiikkiä. (Hummasti 2014, 97.)

Tästä sai alkunsa vuonna 1890 perustettu toinen keskusjärjestö Raittiuden Ystävien Yhdistys (RYY), jonka toimintaperiaatteet olivat huomattavasti edel-

täjäänsä liberaalimpia. Amerikansuomalaisen raittiusliikkeen musiikkitoiminnan juuret ovat juuri RYY:ssä, jonka tavoitteena oli yleisesti kohottaa koulutuksen ja kulttuurin tasoa jäsenten keskuudessa. Soitto, laulu ja teatteri olivat toiminnan keskiössä. Jäsenkadon pelossa myös Weljeyssseuran oli höllennettävä linjaansa ja palautettava sunnuntaihuvit. Tanssiminen oli edelleen kiellettyä, ja siitä muodostui amerikansuomalaisen raittiusliikkeen suurin kiistakapula ja erottava tekijä. (Hummasti 2014, 97.)

”Kaikki, jotka ovat myönteisiä tanssille, eivät vielä ole täysin raittiita”, kuului Weljeyssseuran motto. Kun seuran alaosastot pyrkivät kiertämään tanssikieltoja sallimalla muita yhdistyksiä järjestämään tansseja haaleillaan, keskusseura kielsi senkin. Tämä olikin keskeisin syy, jonka vuoksi osa paikallisyhdistyksistä erosi Weljeyssseurasta. Tärkeä perustelu tanssin ja muiden huvien vapauttamiselle oli se, että huvitilaisuudet ymmärrettiin julkisina paikkoina, joissa ihmisillä oli mahdollisuus rentoutua, pitää hauskaa ja tutustua toisiinsa ilman alkoholia. Lisäksi huvi- ja harrastustoiminta oli tehokas keino jäsenrekrytointiin. Uusien raittiusseurojen yhteyteen perustettiin erilaisia toimikuntia, komiteoita ja harrastuskлубeja. Suuremmilla seuroilla, kuten Quincyssa (MA) toimineella Uljas Koitto -nimisellä raittiusseuralla oli oma voimisteluseura, soittokunta, sekakuoro, mieskuoro, ompeluseura, huvitoimikunta, lasten raittiusseura, nuorten klubi ja näytelmäkerho. Lisäksi seura omisti kirjaston, haalin ja ravintolan. (Kostiainen 1983, 77; Virtanen 2014, 184.)

Pian tuli selväksi, että lisääntyneet huvi- ja kulttuuritapahtumat tarvitsivat omat kokoontumistilat. Kolmessa vuodessa RYY:n perustamisesta paikallistalolle oli kohonnut jo 20 haalia (englanniksi ”hall”), joista tuli sosiaalisen elämän keskuksia suomalaisyhteisöissä. Rahat rakentamiseen hankittiin keräyksillä, arpajaisilla ja muilla tapahtumilla. Haalien yleistymisen johdosta innokas ja moninainen yhteistoiminta alkoi nopeasti voimistua. Niissä järjestettiin kokous- ja puhetilaisuuksia, iltamia, konsertteja ja muuta toimintaa. Haalit toimivat myös soittokuntien, kuorojen ja näytelmäseurojen harjoittelupaikkoina. Kun tiloja ei tarvittu itse, niitä vuokrattiin muille toimijoille, kuten kirkolle tai myöhemmin työväenyhdistyksille. Haalien esikuvina olivat Suomessa järjestötoiminnan myötä yleistyneet seurantalot. Suomalaisen identiteetin säilymistä kannattaneet raittiusseurat pyrkivät tietoisesti luomaan Suomesta tuttua maalaiskyläilämpiiriä teollisen ympäristön vastapainoksi. (Hummasti 2014, 98; Kostiainen 1983, 77.) Yhdistystoiminnasta jäsenistö sai tärkeää kokemusta tapahtumien järjestämisestä ja muusta yhteistoiminnasta.

Raittiuden Ystävien Yhdistys alkoi järjestää vuotuisia laulu- ja soittokilpailuja paikallisyhdistyksissä toimiville kuoroille ja torvisoittokunnille vuodesta 1897 lähtien. Weljeysseura järjesti omat laulu- ja soittokilpailut vuosijuhlansa yhteydessä vuotta myöhemmin 1898. Juhlat saivat suuren suosion ja keräsivät 1900-luvun alkuvuosina laajan joukon osanottajia. Musiikin lisäksi ohjelmassa oli puheita sekä voimistelu- ja urheiluesityksiä. (Virtanen 2014, 189.) Juhlista tiedotettiin paikallisissa sanomalehdissä ja uutisoitiin myös kilpailuiden voittajat. Heille sanomalehtijulkisuus poiki näkyvyyttä, mainetta ja lisää esiintymisiä.

Pian kilpailut laajenivat festivaaleiksi, joiden mallit olivat Kansanvalistusseuran järjestämässä laulu- ja soittojuhlissa Suomessa. Tämä tehtiin hyvin tietoisesti, sillä yksi musiikkifestivaalien tavoitteista oli jäsenmäärien kohottaminen järjestämällä vanhasta kotimaasta tuttuja tapahtumia (Ilmonen 1912, 106). On kuitenkin mahdollista, että suomalaissiirtolaiset saivat vaikutteita toimintaansa myös muilta siirtolaisryhmiltä. Laulujuhlit olivat yleiseurooppalainen ilmiö, jonka jatkuvuudesta Yhdysvalloissa ennen ensimmäistä maailmansotaa huolehtivat ainakin saksalaiset (Broyles 1998, 147–148; ks. myös Lorenzkowski 2010).

1900-luvun alkuun tultaessa raittiusliikkeestä oli muotoutunut keskeinen instituutio amerikansuomalaisten sosiaalisen elämän määrittäjänä ja ylläpitäjänä. Vuosisadan vaihteessa se sai kilpailijakseen uskonnolliset ”kirkkosuomalaiset” ja sosialismia kannattavat ”punaiset suomalaiset”. Etenkin vanhoillisemmalla Weljeysseuralla oli läheiset suhteet kirkkoon ja yleensä uskontoon. Sen piirissä asetelma säilyi samana, mutta työväenliikkeen voimistuttua monissa liberaalimman siiven raittiusseuroissa tapahtui vähittäinen muuntuminen työväenyhdistyksiksi. Ne valtasivat raittiusseurojen haaleja muuttaen ne työväenliikkeen kokoontumispaikoiksi. Työväenliike jakoi raittiusaatteen, mutta pohjimmiltaan eri syistä kuin raittiusliike. Sosialistit näkivät alkoholinkäytön kapitalistisen talousjärjestelmän tuloksena, joka tuotti voittoja porvaristolle, kun raittiusliikkeessä alkoholismi nähtiin yksilön moraalisenä heikkoutena. (Hummasti 2014, 100–101.) Työväenliikkeen kehityksestä alkoi amerikansuomalaisten entistä voimakkaampi kahtiajakautuminen ”kirkkosuomalaisiin” ja ”punaisiin”. (Kostiainen 1983, 91–92.) Molempien ryhmien tavoitteissa säilyi kuitenkin jäsenistönsä sivistäminen monipuolisen harrastustoiminnan avulla. Miten jako näkyi musiikki- ja muussa kulttuuritoiminnassa?

Työväenliikkeen nousu – poliittista toimintaa vai ”haalisosialismia”?

Työväenliikkeen läpimurto alkoi 1900-luvun vaihteessa sosialismin nousun myötä. Amerikansuomalaisten keskuudessa käynnistynyt vilkas poliittinen toiminta oli seurausta työläisten huonoista oloista, ja johti lukuisiin lakkoihin ja mielenosoituksiin. Amerikansuomalainen työväenliike jakautui kolmeen ryhmään: sosialisteihin, ammattiliittoja kannattaviin industrialisteihin ja kommunisteihin. Tarkastelen tässä ensimmäistä eli sosialisteja sekä sen sisälle muodostunutta ”haalisosialistien” joukkoa, jonka toiminta rakentui pääasiassa kulttuuriharrastusten ympärille. (Kostiainen 2014, 131.)

Työväenliikkeen jäsenet oppivat järjestötoiminnan muodot raittiusyhdistyksissä. Sama koski harrastustoimintaa. Työväen keskuudessa suosittu kuorot, torvisoittokunnat ja teatteriryhmät saivat mallinsa raittiusliikkeestä ja korostuivat entisestään. Huvitapahtumien lukumäärästä kertoo se, että työväenliike perusti jopa oman vuotuisen festivaalikalenterin. (Kostiainen 1983, 95; Virtanen 2014, 173.)

Ensimmäinen suomalainen työväenyhdistys *Imatra* perustettiin New Yorkin Brooklyniin vuonna 1890. Sen juuret olivat maltillisessa wrightiläisessä ideolo-

giassa, joka perustui työläisten ja johtajien yhteistoimintaan sekä työväen sivistämiseen kulttuuriharrastusten ja koulutuksen avulla. Työväenliike oli alusta lähtien kansainvälistä toimintaa, ja usealla yhdysvaltalaisella työväen puolueella tai organisaatiolla oli verrattain laaja suomalainen edustus. Ilmiötä perusteltiin suomalaisten korkealla lukutaidon asteella ja aikaisemmalla kokemuksella järjestäytymisestä. Amerikansuomalaisen työväenliikkeen juuret olivat kuitenkin Suomessa ja yhteydenpito vanhan kotimaan liikkeeseen oli tiivistä. (Kostiainen 2014, 132.)

Sosialistinen liike alkoi voimistua vuodesta 1899 lähtien, jolloin Antero Ferdinand Tanner perusti ensimmäisen amerikansuomalaisen sosialistisen yhdistyksen Rockportiin (MA). Tämä johti Amerikan Suomalainen Työväenliiton perustamiseen vuonna 1904 ja lopulta Suomalaisen Sosialistijärjestön syntyyn vuonna 1906. SS-järjestö oli läheisessä yhteydessä amerikkalaiseen sosialistipuolueeseen ja ensimmäinen puolueen niin sanotuista kielijärjestöistä, jonka esimerkkiä muut maat pian seurasivat. SS-liike kattoi koko maan, ja sen toimintaa ohjasi keskuskomitea. (Kostiainen 1983, 98.)

SS-järjestön perustamisesta seurasi amerikansuomalaisen sosialistisen liikkeen ennen näkemätön nousu. Jäsenmäärät kasvoivat jatkuvasti vuoteen 1913 saakka. 1906–1914 olivat sosialistisen liikkeen kukoistusaikaa, ja sillä oli enemmän jäseniä kuin millään muulla yhteisöllä samaan aikaan. (Kostiainen 1983, 97–99.) Kulttuurielämä muodosti tärkeän osan järjestön toimintaa. Aktiivisuutta kuvaa hyvin vuodelta 1912 koottu listaus, jonka mukaan järjestön yhteydessä toimi yhteensä 107 näytelmäryhmää, 23 kuoroa, 23 soittokuntaa, 91 ompeluseuraa, 33 lukusalia ja 80 kirjastoa. (Pakkala 1983, 77–78.)

Amerikansuomalaiseen työväenliikkeeseen kuului alusta lähtien myös suuri joukko sille myötämielisiä henkilöitä, jotka osallistuivat harrastus- ja kulttuuri-toimintaan, mutta eivät välttämättä olleet poliittisesti aktiivisia. On arvoitu, että lähes neljäsosa kaikista amerikansuomalaisista osallistui tavalla tai toisella työväenliikkeen toimintaan toisen neljäsosan kannattaessa kirkollisia aktiviteetteja. Työväenliikkeen jäsenistön kasvuun vaikutti merkittävästi niin kutsuttu haalisosialismi eri muodoissaan. Käsitteenä haalisosialismi viittaa kaikkiin niihin eri harrastusmuotoihin, joita työväenyhdistysten ja sosialistiosastojen haaleilla eli työväentaloilla ilmeni. Esimerkiksi Gardnerin (MA) suomalaisessa työväenyhdistyksessä toimivat vuonna 1917 seuraavat alaosastot: agitaatiokomitea, näytelmäseura, huvitoimikunta, voimisteluseura, ihanneliitto (nuoriso-osasto), sunnuntaikoulu, mieskuoro, kansalaistuttamiskomitea, kirjallisuuskomitea, soittokunta sekä sairastus- ja hautauskomitea. Tämänkaltaisen toiminta oli tyypillistä haaleilla, jonne käytännössä kaikki yhteistoiminta keskittyi. (Kostiainen 1983, 101.)

Haalisosialismissa poliittinen toiminta on usein nähty vähäisempänä ja myös vähempiarvoisena kulttuuriharrastusten rinnalla. Väitettä tukee amerikansuomalaisen näyttelijän, käsikirjoittajan ja kuoron johtajan Lauri Lembergin (1887–1965) toteamus, jonka mukaan lopulta hyvin harvalla jäsenellä oli kiinnostusta raittius- tai työväenliikkeen pohjimmaiseen ideologiaan. Kulttuuriset aktiviteetit olivat tärkeämmässä roolissa toimintaan osallistumisessa. Työväenliikkeen aktiivi John Viita arvioi, että noin 20 prosenttia jäsenistöstä osallistui sosialistisen

ideologian tai poliittisen aktivismin vuoksi. Loput 80 prosenttia olivat mukana kulttuurisen innostuksen ja muun vapaa-ajan toiminnan houkuttelemisena. (Virtanen 2014, 183.)

Siirtolaisuustutkija Auvo Kostiainen kuitenkin korostaa, että poliittinen työ oli työväenliikkeessä aina keskeisessä roolissa muiden toimintojen ohella (Kostiainen 1983, 101). On myös tärkeää huomioida, että kulttuuri- ja harrastustoiminta tukivat yhdistysten ideologisia tavoitteita. Sosiaaliset kokoontumiset tekivät yleisölle tutuiksi liikkeen poliittiset päämäärät, toiminnan ja protestin. Tästä johtuen haalisosialismi oli merkittävä keino vasemmistopoliitikassa. Sillä oli tärkeä tehtävä yhteiskuntaan sopeuttajana, jolloin yhteistoiminnan merkitys korostui. Samalla se muodosti eräänlaisen keskitien kahtia jakaantuneen suomalaisyhteisön välille ja oli tehokas väline uusien jäsenten rekrytointiin ja varojen hankkimiseen poliittista toimintaa varten. (Kostiainen 2014, 152.) Haaleilla oli monia sosiaalisia merkityksiä. Tämä ilmenee havainnollisesti Frans Syrjälän muistelmissa vuodelta 1926:

S.S.Osastojen tärkeys ja vetovoima, kun ne parhaimmillaan siinä olivat, kokosivat työläiset iltaisin suojiinsa keskustelemaan yhteiskunnallisista ja muista aiheista, harjoittelemaan näytelmiä, laulua, soittoa ja urheilua. Ne tarjosivat tilaisuutta henkiselle työskentelylle. Ei ollut niin vaatimatonta aloittelijaa, jotka ei olisi suvaittu tai otettu vastaan, vaan joukkoon tullut suorastaan työnnettiin "lavalle" esiintyäkseen joukon edessä. (Syrjälä 1926, 92.)

Kuva 1. New Torkin Työväentalon lauluseura johtajanaan Jallu Honkonen (alariivissä toinen vasemmalta). Lähde: Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

Musiikki oli keskeinen osa sosialistien toimintaa. Raittiusseurojen tavoin ruohonjuuritason musiikkielämä ja -harrastukset rakentuivat pääsääntöisesti torvisoittokuntien ja kuorojen varaan. Niiden lukumäärä kasvoi samaa tahtia yhdistysten kanssa. Haaleilla kolme keskeistä musisoinnin muotoa olivat paikkakunnan orkestereiden esiintymiset, vierailevien muusikoiden ja musiikkiryhmien konsertit sekä tanssin järjestäminen. (Pakkala 1983, 73.) Tanssit olivat suosituin huvittelumuoto siirtolaisyhteisöissä, ja sosialistit järjestivät niistä suurimman osan. Tanssisoitosta vastasi tavallisesti oma tai vieraileva soittokunta. Musiikki oli mukana kaikissa tilaisuuksissa kokouksista kesäfestivaaleihin ja puhekiertueisiin. Laulu oli tärkeä aatteellinen työkalu ja agitaation väline, jonka avulla välitettiin sosialistisia ja muita liikkeen kannalta keskeisiä oppeja. Laulut olivat tehokas väline luokkatietoisuuden omaksumiseen ja levittämiseen. Ne vetosivat tunteisiin ja selittivät tilaisuuksien osanottajille sosialismin tarkoitusta ymmärrettävässä muodossa. Joukkolaulu oli työväenliikkeelle tyypillinen musisoinnin muoto. Se liitti jokaisen henkilökohtaisesti osaksi liikettä ja lisäsi samalla yhteisöllisyyden tunnetta.

Koska sosialistinen liike syntyi verrattain myöhään, musiikkitoiminta käynnistyi sen yhteydessä nopeasti. Monella oli jo aikaisempaa kokemusta kuoro- ja soittokuntatoiminnasta. Myös mahdollisuudet musiikilliseen koulutukseen olivat paremmat, sillä 1900-luvun alussa amerikkalaiset koulut olivat alkaneet pannaostaa oppilaiden musiikilliseen kehitykseen perustamalla omia orkestereitaan. Koulut hankkivat oppilaiden käyttöön tarvittavat soittimet, joten varallisuus ei ollut enää harrastamisen esteenä. (Virtanen 2014, 192.) Samalla naisten osuus musiikkiseuroissa ja yleisesti järjestötoiminnassa kasvoi. Naiset olivat aktiivisia tapahtumien organisoinnissa, ja viimeistään 1910-luvulta lähtien heitä valittiin yhä enemmän erilaisiin toimikuntiin ja hallituksiin. (Virtanen 2014, 174.) Kuten Suomessa, myös Yhdysvalloissa naiset olivat innokkaita kuorolaulun harrastajia. Torvisoitto miellettiin miesten harrastukseksi, mistä johtuen naisia ei tavallisesti kuulunut soittokuntiin ennen koulujärjestelmän kehittymistä. Yksi kiinnostava esimerkki naisten varhaisemmasta soittokuntaharrastuksesta on Red Lodgessa Montanassa 1910-luvun taitteessa toiminut, johtajaa lukuun ottamatta kokonaan naisista koostunut soittokunta. (Niemisto 2013, 117–118.)

Raittiusseurojen tavoin sosialistit järjestivät myös musiikkifestivaaleja. Ne erosivat kuitenkin toisistaan siinä, että sosialistien festivaaleilla ei järjestetty soitto- ja laulukilpailuja. Sen sijaan tanssi omien soittokuntien säästyksellä oli tärkeä osa ohjelmistoa. (Pakkala 1983, 88.)

Amerikansuomalaisten musiikkitoiminta paikallistasolla

Ensimmäiset amerikansuomalaiset torvisoittokunnat perustettiin tietävästi jo 1870-luvun lopulla (Niemisto 2013, 24). Kuorotoiminta käynnistyi vuonna 1884, jolloin Pekka Westerinen perusti ensimmäisen kuoron Michiganin Calumetiin. Westerinen oli syntynyt Kiuruvedellä ja toimi Calumetissa kanttori-urkurina.

(Niemisto 2013, 81.) Kuorojen lukumäärä alkoi kasvaa nopeasti 1880-luvulta lähtien. Siirtolaisten perustamien kuorojen kokonaislukumäärää on kuitenkin hankala arvioida, sillä niiden toiminta ei välttämättä ollut kovin säännöllistä. Lisäksi oli tavallista, että musiikkiseuran puuttuessa juhla- tai muita tilaisuuksia varten perustettiin tilapäisiä kuoroja, joiden toiminta rajoittui vain yhteen esiintymiseen. Arvioiden mukaan suomalaisyhteisöissä toimi satoja, ehkä jopa tuhat kuoroa ennen toista maailmansotaa. Myös soittokuntien lukumäärän on arvioitu nousseen useampaan sataan. (Ilmonen 1930, 213–214.)

Ensimmäisten suomalaisyhteisöihin perustettujen musiikkiseurojen juuret olivat Suomessa, sillä monet siirtolaisista olivat osallistuneet tai vähintäänkin tutustuneet kuorojen ja soittokuntien toimintaan jo ennen siirtymistään Pohjois-Amerikkaan. Siirtolaisuuden alkuvaiheessa torvisoittokunnat olivat suomalaisten keskuudessa yleisempiä kuin kuorot, sillä suurin osa siirtolaisista oli miehiä, jotka työskentelivät miesvaltaisissa töissä kaivoksissa, tehtaissa ja tukkikämpillä. Sekakuorojen, tai kuorojen perustaminen ylipäätään, oli haastavaa. Soittokuntien perustaminen oli helpompaa myös siksi, että niille löytyi helpommin johtajia. Soittokunnista tuli Yhdysvalloissa 1880- ja 1890-luvuilla suoranainen muoti-ilmiö, ja soittokuntaan kuulumisen oli kunnia-asia. Oma soittokunta oli myös kaupunkien ja yhteisöjen ylpeydenaihe. (Ilmonen 1930, 205–206.)

Musiikkiseurojen perustamisen alkuvaiheessa tärkeässä roolissa olivat Suomesta siirtolaisina tulleet lukkarit, urkurit ja entiset sotilassoittajat. Hyvistä laulun ja soiton johtajista oli kuitenkin jatkuva pula, ja toisinaan turvauduttiin värväämään osaavia johtajia sanomalehti-ilmoitusten välityksellä Suomesta saakka. Ajan kuluessa johtajia saatiin kuitenkin helpommin myös paikallisten verkostojen avulla. Myöhemmin opettajien merkitys kuorojen ja soittokuntien johtajina kasvoi merkittävästi. Vuonna 1896 perustetun Suomi-Opiston merkitys musiikinopetuksen kehittämisessä oli tärkeä, sillä opistosta valmistuneilla opettajilla oli valmius etenkin kuorojen perustamiseen ja johtamiseen (Ilmonen 1930, 215). Myös vuonna 1907 toimintansa aloittaneesta Työväen Opistosta muodostui tärkeä musiikillisen kasvatuksen edistäjä yhdessä vilkkaan järjestötoiminnan kanssa. (Pakkala 1983, 77).

Koska torvisoittokuntien ohjelmisto perustui pääsääntöisesti instrumentaalimusiikkiin, soittokuntatoiminta soveltui paremmin eri etnisten ryhmien sekoittumiseen kuin kuorot, joiden toiminnan laajenemista vaikeutti kielimuuri. Suomalaiset oppivat englanninkielen verrattain hitaasti. Kaivosyhteisöissä ja teollisuuskaupungeissa perustettujen soittokuntien jäsenistö saattoi sen sijaan koostua useammastakin kansallisuudesta. Samalla soittokuntien repertuaariin sekoittui yhä enemmän amerikkalaisia piirteitä, jotka etenkin 1900-luvun alkupuolelta lähtien yleistyivät myös suomalaissoittokuntien ohjelmistoissa. Soittokunnat vastasivat kaupunkien huvitilaisuuksien musiikkiohjelmistoista ja saivat kaupungilta palkkioita tai muuta rahallista tukea esiintymisten vastineeksi. Kaupunkien sponsoroimia soittokuntia alettiin nimetä kaupunkien mukaan. Yhtenä esimerkkinä on vuonna 1909 perustettu Marquette Finnish Band, jonka nimi muutettiin vuonna 1917 Marquette City Bandiksi. Kaupunki maksoi johtajan palkan ja myös pienen palkkion soittajille harjoituksista ja esiintymisistä. (Pak-

Kuva 2. The Marquette Finnish Band. Marquette, Michigan 1909. Lähde: Siirtolaisuusinstituutin arkisto.

kala 1983, 94; ks. myös Niemisto 2013, 28.) Integroitumisen myötä soittokunnat alkoivat esiintyä yhä enemmän myös suomalaisyhteisöjen ulkopuolella.

Musiikkiharrastuksissa toteutuivat raittiusseurojen ja myös työväenyhdistysten asettamat tavoitteet. Se oli sivistävää, järjestelmällistä ja kurinalaista toimintaa, joka piti työläisistä koostuvan jäsenistönsä poissa siveettömistä harrastuksista ja kohotti myös soittajien omanarvontuntoa. Soittotaitojen kartuttaminen oli kiinni omasta aktiivisuudesta, ei varallisuustasosta tai yhteiskuntaluokasta. Musiikkiharrastus toi myös uudenlaista julkisuutta, sillä esiintymiset haaleilla sekä suuremmissa kenttäjuhlissa ja festivaaleilla nosti myös työväestön ”estradille” sivistyneistön rinnalle.

Ideologisten ja kasvattavien tavoitteiden ohella musiikkitoiminnalla oli voimakas yhteisöllinen vaikutus. Samalla se kohotti yksilön identiteettiä. Tämä välittyi kuvaavasti erään soittokuntalaisen muistelmissa vuonna 1917:

Kuuluminen soittokuntaan oli samanlainen välttämättömyys kuin kodin koristelemisen vapahtajan kuvalla tai kauppiaiden kalentereilla. Hyvän ja kunniallisen nuoren miehen korkein pyrkimys oli tulla soittokunnan jäseneksi. Ja nuoret neidot... Heille oli suuri kunnia kulkea punaista univormua ja kultaista nauhaa kantavan nuoren miehen rinnalla. (Pakkala 1983, 91. Suom. SR.)

Tavallisesti soittokunnat ja kuorot toimivat raittiusseuran tai työväenyhdistyksen alaosastoina. Järjestöjen ulkopuolelle kehittyi kuitenkin myös omaehtoista musiikkitoimintaa. Toisin kuin Suomessa, moni torvisoittokunta perustettiin aluksi itsenäisiksi erillään muusta yhdistystoiminnasta. Kuorot toimivat harvemmin

itsenäisinä, vaikka niitä oli tiettävästi muutamia (Ilmonen 1931, 131). Soittokunnat saattoivat kuitenkin toimia hyvinkin järjestelmällisesti ja yhdistyksenomaisesti pitäen pöytäkirjoja ja valiten erillisiä johtokuntia päättämään esiintymisistä, nuottihankinnoista ja muista soittokuntiin liittyvistä asioista. Lisäksi soittajat kuuluivat usein jäseninä raittiusseuroihin tai työväenyhdistyksiin (Ilmonen 1930, 207). Näin toimi muun muassa suomalainen soittokunta Wäinö, joka aloitti toimintansa itsenäisenä soittokuntana tehden kuitenkin tiivistä yhteistyötä paikallisten yhdistysten kanssa.

Suomalainen Wäinö-soittokunta

Lanesvillessä (MA) vaikuttanut Wäinö-soittokunta (Wäinö Band) kuului varhaisimpien amerikansuomalaisten soittokuntien joukkoon. Pöytäkirjan perusteella se perustettiin 18.7.1894 ja aloitti toimintansa itsenäisenä soittokuntana yhdistystoiminnan periaatteita noudattaen. Myöhemmän muistitietoaineiston mukaan soittokunta olisi toiminut raittiusseuran alaisuudessa (esim. Ray 1997), mutta pöytäkirjat antavat kuvan itsenäisestä soittokunnasta, joka teki yhteistyötä paitsi raittiusseuran, myös seurakunnan ja työväenliikkeen kanssa. Puolivuositain soittokunta valitsi uudet ”virkamiehet” eli puheenjohtajan, sihteerin ja rahastonhoitajan. Soittokunnalle laadittiin säännöt, jotka olivat tiukat etenkin harjoituksissa käymisen suhteen. Niiden mukaan sekä johtajan että soittajien oli maksettava sakkoa jokaisesta luvattomasta poissaolokerrasta. Johtajille ja soittokunnan ”rivijäsenille” oli säännöissä omat pykälänsä, ja jokaisen jäsenen tuli allekirjoittaa ne soittokuntaan liittyessään. Säännöissä oli myös raittiuspykälä, jonka mukaan päihtyneenä kokoukseen tai harjoituksiin tullut jäsen joutui maksamaan yhden dollarin sakon. (S-33/1, Finnish Wäinö Band, FWB, Suomalaisen Wäinö-soittokunnan säännöt.)

Suomalaisuuden ylläpitäminen oli soittokunnalle tärkeää. Sääntöjen mukaan soittokuntaan sai liittyä ainoastaan suomalaisia jäseniä. Lisäksi heti alussa sovittiin, ettei toiminta jatku, mikäli jäsenmäärä putoaa alle viiden henkilön. (S-33/1, FWB, Suomalaisen Wäinö-soittokunnan säännöt.) Sääntöjen laatijat olivat tietoisia jäsenten vaihtuvuuden aiheuttamista ongelmista, jotka olivat tavallisia monelle Yhdysvalloissa toimineelle harrastajasoittokunnalle. Paitsi rivimuusikot, myös johtajat saattoivat vaihtaa työpaikkaa ja samalla paikkakuntaa usein. Vain harvat johtajat pystyivät elättämään itsensä soitonjohtajina ja joutuivat työskentelemään samalla tavalla kuin rivimuusikotkin. Pitkät työpäivät ja vähäiset vapaat olivat usein soittokuntien kehityksen tiellä. (Niemisto 2013, 28; Virtanen 2014, 188.)

Wäinön jäsenet joutuivat maksamaan soittimet itse. Tämä ei ollut poikkeuksellinen käytäntö amerikansuomalaisten soittokuntatoiminnan alkuvaiheessa Yhdysvalloissa. Se on yllättävää, sillä vaskipuhaltimet olivat kalliita. Soittajat osallistuivat usein myös johtajan palkkion maksamiseen. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoittanut sitä, että soittajilla oli oltava ylimääräistä varallisuutta

osallistuakseen toimintaan, sillä varoja saatettiin tarpeen mukaan lainata varakaammilta soittajilta. Näin toimi muun muassa Michiganin Muncingissa toiminut suomalainen soittokunta Sointu (Esim. K-5/10, Muncingin suomalaisen soittokunnan pöytäkirja 26.7.1914). Soittimia tilattiin myös osamaksulla, ja velkaa lyhennettiin iltamista, tansseista ja arpajaisista saaduilla tuotoilla. (esim. K-5/10, Muncingin suomalaisen soittokunnan pöytäkirja 29.4.1912).

Aluksi Wäinö-soittokunta muistutti Suomesta tuttua seitsikkoo, mutta ajan kuluessa sen kokoonpano muuttui ja täydentyi. Pöytäkirjan mukaan vuonna 1905 kokoonpanossa oli kaksi pasuunaa, kaksi klarinettia, kaksi es-kornettia, kaksi alttorvea, baritoni, basso ja rummut (S-33/1, FWB 12.2.1905). Perustamiskokouksessa oli paikalla 13 jäsentä. Neljän kuukauden kuluttua soittokunta esiintyi ensimmäisen kerran kirkon haalissa ja sitten ”isos haalis” raittiusseuran kokouksessa. (S-33/1, FWB 1.12.1894.) Alkuvaiheessa Wäinön toiminta näyttää olleen suhteellisen tiiviisti yhteydessä seurakuntaan ja raittiusliikkeeseen. Tästä johtuen soittokunta vältti aluksi tanssisoittoa, mutta pian tanssit tulivat kuitenkin mukaan ohjelmistoon ja tärkeäksi osaksi soittokunnan varainhankintaa. Niiden lisäksi soittokunnan toiminnan perustana olivat iltamat, joiden ohjelma rakentui tyypillisesti torvisoitosta, kupletti-, soolo- ja kuorolaulusta, puheista, runonlausunnasta, näytelmistä ja tanssista. Kesäaikaan soittokunta järjesti konsertteja myös ulkona. Nuotit tilattiin mahdollisuuksien mukaan Suomesta.

Pöytäkirjan perusteella jäsenet kävivät harjoituksissa ahkerasti ja kokouksia pidettiin usein. Soittajille tilattiin ”formu”, housut ja lakki (S-33/1, FWB 15.2.1895). Univormut olivat amerikkalaisten soittokuntien tavaramerkkejä. Soittokunta järjesti useita huvitilaisuuksia itse ja osallistui aktiivisesti muiden yhdistysten vuosijuhliin ja tapahtumiin. Esiintymisiä saattoi olla jopa kuusi kertaa kuukaudessa. Toukokuussa 1895 soittokunta soitti pöytäkirjan mukaan Lanesvillen ”opera haalissa”, raittiusseuran vuosijuhlissa, kahdessa tanssi-iltamassa sekä rusetti-iltamassa. Soittokunta teki esiintymismatkoja myös oman paikkakunnan ulkopuolella Bostonissa asti (esim. S-33/1, FWB 3.5.1897) ja esiintyi monissa työväenyhdistysten järjestämässä tilaisuuksissa, kuten Cape Annin kivityöläisten ammattiliiton juhlassa (S-33/1, FWB 20.1.1901) sekä Kuparisaaren lakkolaisten hyväksi järjestetyssä tukitapahtumassa (S-33/1, FWB 3.2.1914). Viimeksi mainitussa soittokunta soitti ilman palkkiota, mutta pöytäkirjan mukaan esiintymispalkkio vaihteli tavallisesti viidestä jopa neljäänkymmeneen dollariin.

Soittajien vaihtuvuus oli tiuhaa. Syy oli tavallinen eli muutto työn perässä toiselle paikkakunnalle. Myös johtajavaihdoksia tapahtui usein. Johtajapulan vuoksi Wäinökin joutui aluksi valitsemaan johtajansa rivisoittajien keskuudesta. Soittajien lukumäärä pysyi kuitenkin koko ajan riittävän suurena toiminnan jatkamiseksi. Tätä edesauttoi soittokunnan pyrkimys kasvattaa jäsenistöään rekrytoimalla nuoria soitto-oppilaita. Soittimia huollettiin ja uusia hankittiin säännöllisesti. Soitinhankeinat tehtiin alusta lähtien Bostonista (esim. S-33/1, FWB 6.8.1896). Harjoitukset pidettiin aina jollakin läheisellä haalilla vuokraa vastaan. Niitä oli paikkakunnalla useita, sillä raittiusseurat, kirkkosuomalaiset ja työväenyhdistykset kokoontuivat tavallisesti omilla haaleillaan.

Kiinnostavaa on, että vuodesta 1898 lähtien Wäinö alkoi esiintyä myös suomalaisyhteisöjen ulkopuolella. Yhteistyö tiivistyi, kun vuonna 1900 soittokunnan väliaikaiseksi johtajaksi valittiin ”toiskielinen” Charles Glover, jolle maksettiin palkkiota 1,70 dollaria viikossa. (S-33/1, FWB 10.9.1900.) Glover oli soittokunnan ensimmäinen varsinainen johtaja. Soittajilla oli tässä vaiheessa oltava jonkin verran kielitaitoa. Vaikka se ei ollut soittokuntatoiminnassa välttämätön, oli johtajan käskyjä kuitenkin pystyttävä seuraamaan.

Vuonna 1904 Gloverista tuli soittokunnan vakituinen johtaja (S-33/1, FWB 17.7.1904). Hän hyödynsi verkostojaan soitinten, pukujen ja nuottien hankinnassa. Gloverin toiminnalla ja kielitaidolla oli oletettavasti tärkeä merkitys myös esiintymisten järjestämisessä ja laajentumisessa suomalaisyhteisöjen ulkopuolelle. On todennäköistä, että tässä vaiheessa myös pääosin Suomesta hankittu repertuaari monipuolistui. Muiden esiintymisten ohella Wäinö osallistui aktiivisesti 1900-luvun alussa yleistyneisiin kesä- ja kansanjuhlisiin sekä niiden yhteydessä järjestettyihin soittokilpailuihin. Soittokunnan menestyksestä kilpailuissa ei valitettavasti ole tarkempia mainintoja.

Vuoden 1905 jälkeen pöytäkirjamerkinnöissä on pitempi tauko. Vuodelta 1907 löytyy maininta, jonka mukaan soittokunta oli jälleen ilman johtajaa (S-33/1, FWB 14.7.1907). Tämän jälkeen seuraava merkintä on vasta loppuvuodesta 1912. Silloin soittokunnan toiminta näyttää aktivoituneen uudelleen. Marraskuun lopulla järjestetyssä kokouksessa jäsenet tekivät lupauksen osallistua harjoituksiin aktiivisesti ja uudeksi väliaikaiseksi johtajaksi valittiin tunnettu suomalainen torvimies John Jacobson. Hän oli syntynyt Alajärvellä ja saanut musiikillisen koulutuksensa Hämeen pataljoonan soittokunnassa ja kartuttanut kokemustaan myöhemmin (1893–1895) Venäjän laivaston orkesterissa. (Pakkala 1983, 106). Samassa kokouksessa valittiin myös uudet johtokunnan jäsenet, jaettiin vastuutehtävät ja päätettiin lähettää soittimet huollettaviksi. Samalla tehtiin päätös uusien oppilaiden rekrytoimisesta. (S-33/1, FWB 30.11.1912.)

Toiminta jatkui aktiivisena, ja vuonna 1915 soittokunta teki päätöksen liittyä vastaperustettuun Idän Suomalaiseen Musiikkiliittoon. Liitto oli kolmas musiikin ympärille perustettu amerikansuomalainen keskusjärjestö. Sitä ennen oli perustettu Amerikan Suomalainen Musiikkiyhdistys (1911) ja Sibelius-Seura (1915). Edeltäjiensä tavoin Musiikkiliiton toiminta perustui suomalaisen musiikin levittämiseen. Liitto osallistui aktiivisesti alajärjestöjensä tapahtumiin, järjesti laulu- ja soittojuhlia sekä koulutusta ja perusti myös yhteisen nuottivaraston, josta musiikkiseurat saivat tarvittaessa nuotteja lainaksi. (Ilmonen 1930, 221–222.)

Vuonna 1916 Wäinö-soittokuntaan kuului jo 25 jäsentä. Se osallistui kesäjuhlille, soittokilpailuihin ja rivien tiivistyessä alkoivat järjestää omia vuosijuhliaan. Tässä vaiheessa soittokunnan toiminta ammattimaistui ja myös soittimistoa laajennettiin hankkimalla oboe, huilu, basso-klarineti ja sopraanosaksofoni. Musiikkiliiton lisäksi soittokunta liittyi paikalliseen Quincyn Laulajain ja Soittajain Liittoon osallistuen aktiivisesti molempien seurojen toimintaan. Soittokunta järjesti myös konsertteja Musiikkiliiton hyväksi. (S-33/1, FWB 5.1.1916.)

Pöytäkirjan perusteella Charles Glover, Andrew Jacobson ja John Jacobson vuorottelivat soittokunnan johtajina. Käytännön toiminnasta vastasi soittokun-

nan sihteeri, myös kuplettilaulajana ja -laulujen sepittäjänä tunnettu Antti Syrjäniemi yhdessä sukulaistensa Nestor ja Onni Syrjäniemen kanssa, jotka toimivat soittokunnan edustajina keskusjärjestöjen kokouksissa ja muissa tilaisuuksissa. Pöytäkirja päättyy vuoteen 1922 toiminnan ollessa edelleen vilkasta. Jäsenluettelossa vuodelta 1920 on kahdenkymmenen soittajan nimi. Yksi heistä on myöhemmin näyttävän muusikonuran tehnyt trumpettisti Sylvester Ahola (1902–1995), joka sai ensikosketuksensa soittamiseen Wäinön riveissä vain kahdeksan vuoden iässä (Ray 1997, 104). Uusien soittajien kouluttaminen jo nuorena iässä oli soittokunnassa tavallinen käytäntö ja kuvaava esimerkki musiikkiyhdistysten roolista musiikin opettamisessa ja musiikkitoiminnan edistämisessä. Aholan lisäksi ammattimuusikon uralle Wäinön soittajista etenivät ainakin veljekset John ja Andrew Jacobson sekä John ja Edward Valkama.

Musiikkiohjelmisto

Amerikansuomalaisella työväenliikkeellä, raittiusliikkeellä ja kirkkosuomalaisilla oli omat kuoronsa, soittokuntansa ja laulukirjansa. Musiikkiseurojen ohjelmistoja on säilynyt vähän, eikä esimerkiksi edellä käsitellyn Wäinö-soittokunnan pöytäkirjasta löydy tietoja siitä, mitä se on eri tilaisuuksissa soittanut lukuun ottamatta mainintaa nuottihankinnoista Suomesta. Myös sanomalehtien tapahtumailmoituksissa ja -selostuksissa on suhteellisen vähän mainintoja musiikkiohjelmistoista. Yksi selitys puutteelle liittyy näytelmäseurojen suosion kasvuun. Kuten edellä esitetty SS-järjestön vuoden 1912 aktiviteettiluettelo osoittaa, näytelmätoiminta oli ylivoimaisesti suosituin harrastusmuoto.

Musiikin aseman alisteisuus suhteessa näyttelemiseen nousi esille myös julkisessa keskustelussa. Maaliskuussa 1915 sosialistien *Työmies*-lehdessä julkaistiin kirjoitus, jossa Illinoisin Waukegonissa toimineen työväenyhdistyksen jäsen ilmaisi huolensa siitä, ettei musiikille anneta tarpeeksi tunnustusta ja hyväksyntää seuran kulttuuritoiminnassa. Kirjoittajan mukaan näytelmät ja puheet saivat lehtikirjoittelussa liian suuren huomion musiikillisten lahjakkuuksien kustannuksella. (*Työmies* 14.3.1915.) Toisaalta monet työväeniltamissa ja muissa tapahtumissa esitetyt näytelmät olivat musiikkinäytelmiä, joissa näytelmä- ja musiikki-osastot tekivät yhteistyötä. Muun muassa Fitchburgin SS-osaston näyttämöllä esitettiin onnistuneesti ja ”yleisön suureksi tyydytykseksi” operetit *Nukke*, *Pikku pyhimys*, *Iloinen leski*, *Syysmanööverit*, *Mustalaisruhtinatar* ja *Kosijat*. Laulunäytelmistä nähtiin *Tukkijoella*, *Kolmen sällin seikkailut*, *Ulkosaarelaiset* ja monia unkarilaisia näytelmiä. (Syrjälä 1926, 106–108.)

Ohjelmistojen puutteesta huolimatta esimerkiksi työväenliikkeen laulukirjoista on mahdollista tehdä päätelmiä tilaisuuksien musiikkirepertuaarista, vaikka niiden perusteella ei voikaan selvittää, kuinka usein mitään laulua on laulettu. Vuonna 1919 sosialistisen Työmies Kustannusyhtiön julkaisema *Työväen laulukirja* sisältää yhteensä 132 laulua. Kirja on jaettu kolmeen osaan: työväen lauluihin, joka muodostaa suurimman osan kirjan sisällöstä (104 lau-

lua), hautauslauluihin (2 laulua) sekä ”sekalaisiin” lauluihin (26 laulua). Kaikkien laulujen sanat ovat suomen kielellä ja monet sävelmät perustuvat tuttuihin suomalaisiin sävelmiin, joita ovat muun muassa *Porilaisten marssi*, *Vaasan marssi*, *Sä Pohjolan maa*, *Kuullos pyhä vala*, *Meill’ Pohjola luminen* ja *Kas Suomenlahdella hyrskyt*.

Kirjan alusta löytyvät suomalaisten keskuudessa tunnetuimmat työväenlaulut *Internationale*, *Marseljeesi*, *Työväen marssi* ja *Proletaarilaulu*, joita Elaine Pakkalan mukaan laulettiin sosialistien tilaisuuksissa eniten (Pakkala 1983, 84–88). Kirjan sisältö on yhteneväinen Suomessa ilmestyneen ja useita painoksia saaneen *Työväen laulukirjan* kanssa. Sosialistien tiiviiden Suomi-yhteyksien vuoksi tämä ei yllätä: varhaisin amerikansuomalaisten julkaisema *Työväen laulukirja* (1903) oli kopio ensimmäisestä suomalaisesta *Työväen laulukirjasta* vuodelta 1900 (Saunio ja Tuovinen 1978, 281). Laulut kulkeutuivat siirtolaisten mukana, ja niitä myös tilattiin Suomesta Yhdysvaltoihin. Työmies Kustannusyhtiön vuonna 1919 julkaisema laulukirja on vuoden 1903 laulukirjan kahdeksas, uusittu ja laajennettu painos ja sisälsi myös muutamia amerikansuomalaisten sepittämiä kappaleita, joissa käsiteltiin työläisten oloja uudessa kotimaassa.

Kirjan hautauslaulut ovat *Värsyjä haudalla* (sävelellä *Tuuti lasta tuonelahan*) ja *Kesän viime kukka*. Sekalaiset laulut sisältävät suomalaisia kansanlauluja ja muita kansallisaiheisia lauluja, kuten *Väinämöisen soitto*, *Laulu Vuokselle*, *Nyt on helluntai*, *Syyslaulu*, *Laula kultani* ja *Lähteellä*. Tämä repertuaari oli yhteistä raittiusliikkeen ja kirkkosuomalaisten kanssa, ja sen perinteet olivat Suomen kansallisessa liikehinnässä. Työväelle suunnattujen laulujen sanoissa ilmenevät työväenliikkeen keskeiset teemat: taistelu, uhmakkuus ja yhteisöllisyys. Työläisidentiteettiä korostaneet laulut antoivat ilmaisukanavan ilolle, tuskalle, voitokkuudelle sekä kamppailulle erilaisten haasteiden edessä.

Huomattavasti ankaramman kuvan työväen taistelusta antaa kansainvälisen Industrial Workers of the World (IWW) -ammattiyhdistysliikkeen suomalaisjäsenten kokoama ja julkaisema laulukirja *Proletaarilauluja*. Alusta alkaen sosialistien toimintaa määrittä suhtautuminen vuonna 1905 perustettuun IWW-liikkeeseen. ”lituplajuun” tavoitteena oli luokkataisteluun ja sosialistisiin oppeihin perustuvan ammattiyhdistysliikkeen kehittäminen. Pian se omaksui toiminnalleen radikaalin, anarko-syndikalistisen linjan, ja sen iskulauseiksi vakiintuivat ”suora toiminta”, ”sabotaasi” ja ”yleislakko”. Keskeisin tavoite oli saattaa tehtaat ja koko yhteiskunta työväen kontrollin alle. (Kostiainen 2014, 135.) Suomalaiset olivat aktiivisia liikkeessä ja sen suurin yksittäinen etninen ryhmä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Musiikin merkitys järjestön toiminnassa tulee kuvaavasti esille järjestön kutsumanimessä ”laulava unioni”. (Leary 2010, 6.) IWW:lla oli vilkas alakulttuuri ja vuonna 1918 järjestön suomalaiset jäsenet julkaisivat oman laulukirjansa Duluthissa Työväen Sosialistisen Kustannusyhtiön välityksellä.

Kirjassa on 73 laulua. Järjestön toimintaperiaatteiden mukaisesti sen sävy on huomattavasti edellä käsiteltyä *Työväen laulukirjaa* radikaalimpi, ja vaikka laulujen sanat ovat suomeksi, kolmasosa kirjan laulujen sävelmistä pohjautuvat joko Amerikassa tunnettuihin työväenlauluihin tai niiden käännöksiin. Etenkin alun perin Ruotsista Yhdysvaltoihin saapuneen IWW-aktiivin Joe Hillin (1879–1915)

sepittämät laulut ovat esillä. Niistä hyödynnettiin esimerkiksi Hillin *Stung Right* ja *There is power in the blood*. Suoria käännöksiä olivat muun muassa *Älkää viekö mun isääni pois* (*Don't take my papa away from me*) sekä *Maailman proletaarit nouskaa!* (*Workers of the world awaken*). Muita kirjan kappaleita ovat esimerkiksi *Varsovalainen*, *Barrikaadeilla* (*Veikot, siskot barrikaadein luo*) ja *Palkkaorjain marssi*. *Proletaarilauluja*-kirjan jälkeen suomalaiset ”tuplajulaiset” julkaisivat vielä kaksi IWW:n ideologiaa kannattavaa laulukirjaa: *Raatajain lauluja* (1920) ja *Palkkaorjain lauluja* (1925), joista *Raatajain lauluja* oli käänнос *Pienestä punaisesta laulukirjasta* (*Little Red Songbook*), joka oli IWW:n englanninkielinen äänenkannattaja. (Amerikansuomalaisten sosialistien ja IWW:n jäsenten lauluista ks. tarkemmin Rantanen 2017.)

Torvisoittokuntien ohjelmistoa raottaa Suomi-Opiston (nykyinen Finlandia University) arkistosta Hancockista (MI) löytynyt nuottikokoelma, jotka on nuotteihin kirjoitettujen merkintöjen perusteella kopioitu käsin Kalle Luoman ja Yrjö Sjöblomin toimesta vuosina 1905 ja 1912–1913. Luoma ja Sjöblom olivat tunnettuja hahmoja amerikansuomalaisessa musiikkiyhteisössä. Kokoelma sisältää neljä kansiota tai kirjaa, joissa on yhteensä noin 400 käsinkirjoitettua sävelmää. Ne jakautuvat kolmeen kategoriaan, joista ensimmäinen koostuu klassisen musiikin transkriptioista. Tähän kuuluvia kappaleita ovat muun muassa Mozartin *Violin Romanza*, Potpuri Verdin oopperasta *Naamiohuvit* sekä Händelin *Poloneesi*. Toinen kategoria rakentuu suomalaisesta kansanmusiikista ja muusta kansallisesti sävyttyneestä ohjelmistosta sekä tanssimusiikista. Useampien valssiin, sottiisiin ja polkkien lisäksi näihin kuuluvat Oskar Merikannon *Kesäillan valssi*, Södermanin *Häämarssi*, virsi *Jumala ompe linnamme* sekä *Maamme* ja *Porilaisen marssi*. Myöhemmin repertuaariin liitettiin siirtolaisuuden myötä syntyneitä kappaleita kuten *Siirtolaismarssi* ja *Isänmaan kaiho*. Elaine Pakkalan mukaan nämä sävelmät kuuluivat kaikkien amerikansuomalaisten soittokuntien repertuaariin. (Pakkala 1983, 98–102; ks. myös Niemisto 2013.)

Kolmas nuottikokoelman kategoria sisältää Pohjois-Amerikassa suosittuja orkesterisävelmiä. Siihen kuuluvat Carl Fisherin *Band Journal* sekä *Book One* (ensimmäinen osa laajemmasta 1900-luvun orkesterimusiikkikokoelmasta) sekä perinteisiä marssseja ja suosituimpia kappaleita kuten *Under the double eagle march* (J. F. Wagner), *Charming Ellaline* (H. A. Hall) ja *Southern blossoms two-step* (Arthur Pryor). (Ks. Pakkala 1983, 99–102.)

Paul Niemisto yhtyy Pakkalan näkemykseen amerikansuomalaisten torvisoittokuntien repertuaarista ja jakaa sen viiteen kategoriaan: tanssimusiikkiin, ohjelmamusiikkiin, marssimusiikkiin, konserttikappaleisiin ja uskonnollisiin sävelmiin. Alkuvaiheiden torvisoitto-ohjelmistoista Niemisto nostaa esille kolme, myös Finlandia Universityn arkistossa säilytettävää seitsikolle tai sekstetille kuulunutta äänikirjaa vuodelta 1875. Kirjat sisältävät tyypillistä 1800-luvun lopun torvisoitto-ohjelmistoa: tanssi- ja konserttimusiikkia sekä sotilasmarsseja. Niemisto mainitsee myös Victor Taipaleen nuottikokoelman, joka ajoittuu 1900-luvun alkuun. Kokoelma sijaitsee tällä hetkellä Kansalliskirjastossa Helsingissä ja sisältää sovituksia seitsikolle ja myös isommille kokoonpanoille. Repertuaarissa on kiinnostavasti huomioitu ajalle tyypilliset käytännöt. Ilmeisesti Taipale

on koonnut kokoelmansa periaatteella ”jokaiselle jotakin”. Se koostuu virsistä, salonkimusiikista, suomalaisesta ja ulkomaisesta tanssimusiikista, suomalaisista isänmaallisista lauluista sekä työväenmarsseista. (Niemisto 2013, 124–132.) Tämä kuvaa hyvin sitä, kuinka 1800–1900-lukujen vaihteessa amerikansuomalaisten musiikitoiminta oli usein poliittisesti sitoutumatonta ja esiintymisiä oli eri seurojen tilaisuuksissa ideologisesta kannasta tai niiden eroista huolimatta.

Raittiusseurojen musiikkiohjelmistosta on löydettävissä vähemmän tietoa, mutta on todennäköistä, että niiden musiikki perustui pääosin suomalaiseen repertuaariin: uskonnollisiin sävelmiin, kansanlauluihin sekä isänmaallisiin marsseihin ja hymneihin. Väitettä tukee Weljeysseuran vuosijuhlan yhteydessä järjestetyn festivaalin ohjelma Minnesotan Hibbingissä vuonna 1904. Juhla alkoi Sampo-haalin edustalla Hibbingin soittokunnan aamusoitolla, joka oli mukaelma virrestä *Jumala ompi linnamme*. Sen jälkeen laulettiin yhteisesti *Oi terve Pohjola* ja *Maamme* ja soitettiin *Vaasan marssi*. Tämän jälkeen juhlaväki siirtyi kulkueena juhlakentälle, missä kaikki soitto- ja laulukunnat soittivat yhdessä virren *Jumala ompi linnamme*. Muita nimettyjä kappaleita olivat *Jumalan kunnia luonnossa* soittokuntien soittamana sekä loppulauluksi valikoitunut *Maamme*. Ohjelmassa oli lisäksi puheita englannin ja suomen kielellä, soitto- ja laulukilpailut sekä runsaasti ”laulua” ja ”soittoa”. Ohjelman mukaan tapahtumassa esiintyi ainakin kaksi soittokuntaa ja neljä kuoroa. (Ks. Niemisto 2013, 106.)

Kolme vuotta myöhemmin 1907 järjestetyn vuosijuhlan musiikkiohjelma oli saman kaltainen. Juhlassa esitettiin ”juhlavirsi” *Oi herra siunaa Suomen kansa* sekä soittokuntien ja kuorojen yhteisnumeroina *Maamme*, *America*, *Terve Nurmi* ja *Salon kukka*. Tilapäinen mieskuoro lauloi lisäksi laulut *Kaikukoon laulu maamme* ja *Savolaisen laulu*. Vuosijuhlan yhteydessä järjestettyyn soitto- ja laulukilpailuun osallistui kaksi soittokuntaa, Pohjan Aalto sekä Humina, jonka kokoonpanossa oli myös yksi nainen. Lauluseuroja osallistui kolme: yksi sekakuoro ja kaksi mieskuoroa. Sekakuoro Sirkat oli valinnut kilpailukappaleikseen *Armas on suvi suloinen*, *Ruusuu* ja *Paimenen pyhä*. Humina soitti kilpakappaleena A. J. Leanderin *Kotimaan säveleit*. Laulut opeteltiin Kansanvalistusseuran julkaisemista laulu- ja soittovihkoista. Suomalaiskansallinen tunnelma korostui myös *Raittiuskalenterin* juhlaselostuksessa, jonka mukaan järjestäjät olivat tyytyväisiä, että ”juhlassa käytettiin vain suomalaista musiikkia” ja ”suomalaisten soittajien soittamana”, eikä ”tarvinnut käyttää mitään ’siti päntriä’, kuten joskus on tehty”. (*Raittiuskalenteri* 1907, 68.)

Marssit, suomalaiset kansanlaulut ja Pohjois-Amerikassa suosittu orkesterimusiikki kuuluivat myös sosialistisoittokuntien repertuaariin. Työväenlaulujen lisäksi suomalaiset kansallissävyiset kappaleet olivat tavallisia sosialistien ohjelmistossa, sillä etenkin haalisosialisteille suomalaisen identiteetin vaaliminen oli tärkeää. Pakkalan mukaan samat sävelmät soivat myös amerikansuomalaisten sosialistien musiikkifestivaaleilla. (Pakkala 1983, 84–88.) Oletettavaa kuitenkin on, että hartaimmat kansalliset ja uskonnolliset kappaleet jäivät liikkeen aktivoitua pois sosialistiyhdistysten kuorojen ja soittokuntien ohjelmistoista. Tämä on selvästi nähtävissä sosialistien laulukirjojen sisällöissä.

Edellä olen pyrkinyt antamaan yleiskuvan siitä, kuinka amerikansuomalaisten siirtolaisten musiikkielämä rakentui harrastajatasolla. Artikkelini on pintaraapaisu suomalaissiirtolaisten monipuolisen musiikkielämän kartoittamisessa, mutta auttaa kuitenkin ymmärtämään niitä lähtökohtia, joiden varaan suomalaiset rakensivat omaa kulttuuritoimintaansa uuden ja vanhan kotimaan välimaastossa. Selvää on, että musiikilla oli tärkeä tehtävä suomalaissiirtolaisten elämässä. Sen avulla oli mahdollista edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta suomalaisyhteisöissä ja integroitua amerikkalaiseen yhteiskuntaan.

Siirtolaisten yhteydet Suomeen olivat vilkkaat 1900-luvun vaihteessa. Aktiivinen mannertenvälinen liikehdintä ja tiivis yhteydenpito Suomen ja Pohjois-Amerikan välillä olivat keskeisimpiä suomalaissiirtolaisten musiikkikulttuurin muotoutumista luonnehtivista piirteistä. ”Kotimaiset” vaikutteet välittyivät voimakkaasti yhdistysten toiminnassa ja niiden musiikkiohjelmistoissa. Huolimatta siitä, että raittiusliike ja erityisesti sosialistit olivat yhteyksissä kansainvälisiin liikkeisiin, niiden toiminta perustui kuitenkin pitkälti paikalliselle tai osavaltiotasolle (Kostiainen 1983, 104). Sama koski kulttuuriharrastuksia sekä tapahtumien musiikkiohjelmistoja. Myöhemmin, kuten Wäinö-soittokunnan esimerkki osoittaa, toiminta alkoi hiljalleen laajentua suomalaisyhteisön ulkopuolelle. Suomalaisen identiteetin vaaliminen säilyi kuitenkin suomalaissiirtolaisten keskuudessa ylläpitävän pitkään. Musiikkitoiminnassa tähän vaikutti etenkin musiikin keskusjärjestöt, joiden toimintaperiaatteissa suomalaisuuden säilyttäminen ja suomalaisen musiikkikulttuurin levittäminen olivat etusijalla.

Vaikutteet kulkeutuivat myös toisin päin. Aluksi sekä fyysinen että ideologinen liike kulki pääosin Suomesta Amerikkaan, mutta ajan kuluessa vaikutukset alkoivat liikkua myös toiseen suuntaan. Orkestereiden ja yksittäisten muusikoiden kiertueiden lisäksi takaisin Suomeen palanneet siirtolaiset toivat mukanaan monia merkittäviä innovaatioita sekä teknologian että kulttuurin alalta. Musiikin näkökulmasta yksi merkittävimmistä aktiivisen transatlanttisen liikkuvuuden vaikutuksista oli jazz-musiikin leviäminen Suomeen. (Ks. Kurkela ja Jalkanen 2003; Rantanen 2016.)

Siirtolaisuuden alkuvaiheessa yhdistykset tarjosivat mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen, harrastuksiin ja muuhun yhteistoimintaan. Etenkin amerikansuomalaisen sosialistisen liikkeen positiivisena piirteenä on yleisesti pidetty juuri sen tiiviitä yhteyksiä ympäröivään yhteiskuntaan sekä poikkeuksellisen vilkasta yhdistystoimintaa ja kulttuuriharrastuksia. Yhdistysten oheen muodostuneet aktiviteetit tarjosivat vastapainoa raskaalle työlle ja välineitä selvittää vieraan ympäristön asettamista haasteista. Yhdistystoiminta loi yhteenkuuluvuudentunnetta ja antoi myös tärkeän toimintamallin, jota paikalliset musiikki- ja muut harrastajaryhmät hyödynsivät aktiviteeteissaan. Samalla se tarjosi ihmisille mielekästä tekemistä. Järjestötoiminnan luonne alkoi 1910-luvun loppupuolella muuttua, kun suomalaisten huonoista työolosuhteista käynnistynyt aktiivinen lakkoliikehdintä johti suoraa toimintaa ajaneen IWW:n

nousuun ja Suomalaisen Sosialistijärjestön hajoamiseen. Tässä vaiheessa myös raittiusliike oli osoittanut hiipumisen merkkejä. Muutoksen seurauksena siirtolaisten kahtiajako kärjistyi, ja työväenliikkeen musiikkikulttuurissa alkoi näkyä yhä radikaalimpia piirteitä.

Lähdeluettelo

Arkistolähteet

- Finnish American Historical Archive, Finlandia University, Hancock, MI
Municipin Suomalaisen Soittokunnan pöytäkirja (records) 1912–1916. Municing Collection.
Finnish Wäinö Band, Minute book 1894–1922. Cape Ann Collection.

Tutkimuskirjallisuus

- Basch, Linda, Nina Glick Schiller ja Christina Szanton Blanc. 1994. *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation-States*. Basel: Gordon and Breach.
- Broyles, Michael. 1998. Immigrant, Folk, and Regional Musics in the Nineteenth Century. Teoksessa *The Cambridge History of American Music*. Toim. David Nicholls. Cambridge: Cambridge University Press. 135–157.
- Gienow-Hecht, Jessica C. E. 2009. *Sound Diplomacy. Music and Emotions in Transatlantic Relations, 1850–1920*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Haapala, Pertti. 1997. Kun kaikki alkoi liikkua... Teoksessa *Suomalaisen arjen historia 3. Modernin Suomen synty*. Toim. Kai Häggman ja Pertti Haapala. Porvoo: WSOY. 47–63.
- Hummasti, Paul George. 2014. Fighting for Temperance Ideas. Teoksessa *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Toim. Auvo Kostiainen. East Lansing: Michigan State University Press. 91–106.
- Ilmonen, Salomon. 1912. *Juhlajulkaisu Suomalaisen Kansallis-Raittius-Veljeysseuran 25-vuotisen toiminnan muistoksi*. Ishpeming: Suomalaisen Kansallis-Raittius-Veljeysseura.
- Ilmonen, Salomon. 1930. *Amerikan suomalaisten sivistyshistoria. Johtavia aatteita, harrastuksia, yhteispyrintöjä ja tapahtumia siirtokansan keskuudessa*. Edellinen osa. Hancock: Salomon Ilmonen.
- Ilmonen, Salomon. 1931. *Amerikan suomalaisten sivistyshistoria. Johtavia aatteita, harrastuksia, yhteispyrintöjä ja tapahtumia siirtokansan keskuudessa*. Jälkimmäinen osa. Hancock: Salomon Ilmonen.
- Kero, Reino. 1996. *Suureen Länteen. Siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Suomalaisen siirtolaisuuden historia I*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Kero, Reino. 1997. *Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa Kanadassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia II*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Kero, Reino. 2014. Migration from Finland to North America. Teoksessa *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Toim. Auvo Kostiainen. East Lansing: Michigan State University Press. 41–54.
- Kivisto, Peter. 2014. The Transnational Practices of Finnish Immigrants. Teoksessa *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Toim. Auvo Kostiainen. East Lansing: Michigan State University Press. 297–308.

- Kostiainen, Auvo. 1983. Amerikansuomalaisten raittiusliike: taistelu viinan kauhuja vastaan. Teoksessa *Suomen siirtolaisuuden historia II*. Auvo Kostiainen ja Arja Pilli. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisuja no. 12. Turku: Turun yliopisto. 56–82.
- Kostiainen, Auvo. 1983. Suomalaiset siirtolaiset ja politiikka. Teoksessa *Suomen siirtolaisuuden historia II*. Auvo Kostiainen ja Arja Pilli. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisuja no. 12. Turku: Turun yliopisto. 83–135.
- Kostiainen, Auvo. 2014. Politics of the Left and the Right. Teoksessa *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Toim. Auvo Kostiainen. East Lansing: Michigan State University Press. 131–156.
- Kurkela, Vesa ja Pekka Jalkanen 2003. *Suomen musiikin historia 6. Populaarimusiikki*. Helsinki: WSOY.
- Kurkela, Vesa. 2009. *Sävelten markkinat. Musiikin kustantamisen historia Suomessa*. Helsinki: Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto.
- Kurkela, Vesa. 2014. Universal, National or Germanised? *FMQ* 2/2014: 18–21.
- Leary, James P. 2010. Yksi Suuri Union: Field Recordings of Finnish American IWW Songs. *Journal of Finnish Studies* 2010 (1): 6–17.
- Lorenzkowski, Barbara 2010. *Sounds of Ethnicity. Listening to German North America 1850–1914*. Winnipeg: University of Manitoba Press.
- Niemisto, Paul. 2014. *Cornets & Pickaxes: Finnish Brass on the Iron Range*. Minnesota: Amerikan pojat.
- Pakkala, Alaine. 1983. *The Instrumental Music of the Finnish-American Community in the Great Lakes Region, 1880–1930*. Ann Arbor: University of Michigan.
- Proletaarilauluja* 1918. Duluth, Minnesota: Workers Socialist Publishing Company.
- Raittiuskalenteri* 1907. New York: Amerikan Suomalainen Kansallis-Raittius Weljeysseura.
- Rantanen, Saijaleena. 2013. *Laulun mahti ja sivistynyt kansalainen. Musiikki ja kansanvalistus Etelä-Pohjanmaalla 1860-luvulta suurlakkoon*. Studia Musica 52. Helsinki: taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- Rantanen, Saijaleena. 2016. Lähtökohtia amerikansuomalaisten siirtolaisten musiikkikulttuurin tutkimiseen 1800–1900-lukujen vaihteessa. Musiikin suunta 38 (1). Verkko-lähde <http://musiikinsuunta.fi/2016/01/lahtokohtia-amerikansuomalaisten-siirtolaisten-musiikkikulttuurin-tutkimukseen/> [tark. 27.11.2017].
- Rantanen, Saijaleena. 2017. Suomalaisen ”tuplajuulaisten” laulut. *Ennen ja nyt* (4). Materiaalinen 1800-luku, osa II. Toim. Taneli Hiltunen. ISSN 1458-1396. <http://www.ennenjanyt.net/2017/12/suomalaisten-tuplajuulaisten-laulut/> [tark. 16.12.2017].
- Ray, Wäinö T. 1997. *A Young Finn on Cape Ann*. Toim. Sally Bennett. New Brighton, MN: Sampo Publishing, Inc.
- Saunio, Ilpo ja Timo Tuovinen. 1978. *Edestä aatteen. Suomalaisia työväenlauluja 1890–1938*. Helsinki: Tammi.
- Syrjälä, Frans. 1926. *Historia-aiheita Amerikan Suomalaisesta Työväenliikkeestä*. Fitchburg, Mass.: Suom. Sosial. Kust. Yhtiö.
- Työmies* 14.3.1919.
- Työväen laulukirja* 1919. Kahdeksas uusittu ja laajennettu painos. Superior, Wisconsin: Työmies Kustannusyhtiö.
- Virtanen, Keijo. 1986. Siirtolaisten kulttuuritoiminta. Osallistumismahdollisuuksia jokaiselle. Teoksessa *Suomen siirtolaisuuden historia III. Sopeutuminen, kulttuuritoiminta ja paluumuutto*. Keijo Virtanen, Arja Pilli ja Auvo Kostiainen. Turku: Turun yliopisto. 145–208.
- Virtanen, Keijo. 2014. Finnish Identity in Immigrant Culture. Teoksessa *Finns in the United States. A History of Settlement, Dissent, and Integration*. Toim. Auvo Kostiainen. East Lansing: Michigan State University Press. 173–203.
- Vertovec, Steven. 2009. *Transnationalism*. London and New York: Routledge.

From temperance movement to hall-socialism. Formation of amateur music-making practices in Finnish American immigrant communities in the United States at the turn of the 20th century

Early on in their life in the new surroundings, music played a prominent part in the life of Finnish Americans. It was a significant medium that promoted togetherness and made it easier for Finnish migrants to integrate into the Finnish community in the New World, as well as the American society at large. The development of the cultural life of Finnish Americans was strongly linked to association activities. Finns were especially supportive of the temperance society and the labor movement. Due to the social background and prevailing working conditions of the immigrants, the labor movement became extremely popular among Finnish Americans. The role of music was emphasized in the movement's activities and it was used for many ideological and educational purposes.

In my article, I look at the formation of music culture among Finnish immigrants at the turn of the 20th century when migration from Finland was at its peak. I focus especially on musical activities at the grass-roots level, where choirs and brass bands were extremely important forms of entertainment and education. Because of an active transatlantic movement and close contacts between Finland and North America, the Finnish influence was prevalent as far as the associations' activities and their music repertoire are concerned. Subsequently, however, the music practices gradually began to expand beyond the Finnish community.

The main research material of this article consists of archival material and earlier research on the organizational activities of American Finns. To explore the musical practices at the local level, I will utilize the minute books of the Finnish Wäinö Band in Lanesville, Massachusetts.

Saijaleena Rantanen (saijaleena.rantanen@uniarts.fi) työskentelee tutkijatohtorina Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa.